

Viva Venedik

57. Venedik Bienali'nin ana sergisi "Viva Arte Viva", çağdaş sanatı barışçıl bir savunma mekanizması olarak ele alan hümanist bir dünya yaratıyor. Kimi ülke pavyonları günümüz sorunlarına gönderme yapan karamsar gerçeklikle izleyiciyi sarsıyor. Bu yıl Türkiye'yi temsil eden Cevdet Ereğ'in "Çın"ında ise güçlü bir metafor var.

Cevdet Ereğ, "Çın", Türkiye Pavyonu

FAHİRE KURT
fahire.kurt@hotmail.com

Amazonlara özgü dev çadır, geleceğin fosil alanlarını içeren tuzdan kuleler, içinden bitkiler fıskıran spor pabuçlar, yapıcı interaktif projeler... Venedik Bienali'nin ana sergisi "Viva Arte Viva", National Geographic'in sayfalarından fırlamış gibi.

Bu yılki ana sergiyi düzenleyen Centre Pompidou şef küratörü Christine Macel, sanatçıların barışçıl dünya kurduğu hümanist bir ortam yaratarak izleyiciyi naif bir iyimserlikle çevreliyor. Küresel kaos yaşadığımız bu dönemde hayata tutunma yolu olarak sanatı onurlandırıyor.

Giardini'deki merkez pavyonda başlayan ve bienalin diğer ana mekanı Arsenale'de devam eden "Viva Arte Viva", dokuz tematik bölüme (ya da küratörün deyimiyle pavyona) ayrılıyor. Bu özelliğiyle bienalin geleneksel ülke pavyonlarıyla bütünlük oluşturan sergide, 51 ülkeden davet edilen 120 sanatçının işleri yer alıyor.

Giardini'deki ilk iki bölüm sanatçı ve üretimine odaklı. Arsenale'deki yedi bölüme ise neredeyse antropolojik denilebilecek temalarla pozitif bir dünya yaratılmış.

13 Mayıs'ta resmen açılan ve Venedik'i bir kez daha güncel sanatın merkezi haline getiren bienalin ana sergisinde kesin olan bir şey var: Şu anda dünyada olup bitenlerin zerrisi bile içeriye sızmayı başaramıyor. 2015 Bienali aşırı politik bulunmuştu. Bu seneki bienal gerçeklikten ve dünyada olup bitenlerden uzak olmakla eleştirildi.

İyimser sanat

Ana serginin Giardini merkez pavyondaki bölümü, Avusturyalı heykeltıraş Franz West'in dinlenirken çekilmiş bir fotoğrafı ve Mladen Stilinoviç'i uyurken gösteren "Artist at Work" işiyle açılıyor. Burası Sanatçılar ve Kitaplar pavyonu. Yatak ve dinlenme konusu Yelena Vorobyeva ve Viktor Vorobeyev'in "The Artist is Asleep" adlı yatak yerleştirilmesiyle sürüyor.

John Waters'in çeşitli yerlere asılmış "Study Art" adlı beş tabelası sanat eğitimi almanın gerekçelerini sıralıyor; Prestij ya da Kin için, Tarz ya da Görkem için... Birleşik Arap Emirlikleri'nden, geçen yıl vefat eden Hassan Sharif'in 30 yıllık sanat hayatı, süpermarket misali, raflarda kaotik bir biçimde sergilenmiş. Bu pavyonun en çok ilgi çeken çalışmalarından biri Olafur Eliasson'un "Green Light" adlı projesi. Venedik'te yaşayan göçmenler, mülteciler ve sergiyi gezenlerin de katılımıyla, laboratuvar duygusu uyandıran bir atmosferde daha sonra mülteciler yararına satılacak kafes biçimli lambalar inşa ediliyor. Giardini'deki Mutluluklar ve Korkular bölümü, adından da anlaşılacağı gibi sanatçının üretim sürecindeki duyguları üzerinde yoğunlaşıyor.

Ardından ortaçağdan kalma terane ve tophane binası Arsenale'de devam eden "Viva Arte Viva", burada hümanist bir anlatım kazanıyor. Ortaklık, Yerküre, Gelenekler, Şa-

manlar, Dionysus, Renkler, Zaman ve Sonsuzluk başlıklı pavyonlardaki antropolojik yaklaşımıyla National Geographic sayfalarında gezinme duygusu uyandırıyor.

Ernesto Neto'nun içi toprak, bitki, insan, şarkı dolu dev çadırının amacı Brezilya yerlilerinin durumuna dikkat çekmek. Michel Blazy'nin çiçek saksılarına dönüştürülmüş spor pabuçları, İsviçreli sanatçı Julian Charrière'nin tuzdan kulelerin içine yerleştirdiği fosil alanları, Francis Upritchard'ın geleneksel giysilere bürünmüş heykelleri, Thu Van Tran'ın sömürgeci ülkelerin güç aracı olarak kullandığı kauçuktan yapılmış ağaçları... Giderek daha tehditkar hale gelen dış dünyayı soyutlayan Macel, çağdaş sanatı savunma mekanizması olarak kullanarak içeride tasasız bir dünya yaratmış.

Ana serginin bir başka özelliği interaktif işler. Arsenale'de kavramsal sanatçı Rasheed Araeen'in küplerini bir taraftan alıp bir başka yere koyarak onlara yeni bir form kazandırıyor. David Medalla'nın "A Stütch in Time" adlı eserine bez üzerine işleme yaparak katkıda bulunmak mümkün. Tayvanlı sanatçı Lee Mingwei'nin işinde, uzun bir masada oturan terzi bir taraftan sizinle sohbet ederken bir taraftan da getirdiğiniz giysileri onarıyor. Naufus Ramírez-Figueroa'nın 'interaktif sağaltım yerleştirilmesi' "Third Lung" adlı küçük üfleterek katılıyorsunuz.

"Viva Arte Viva"ya Türkiye'den de iki sanatçı davet edildi. Nevin Aladağ'ın "Traces" adlı video çalışmasında sokaklarda tıngırtıyla yuvarlanan tef,

lamba direğine bağlanmış akordeon gibi çeşitli müzik aletleri kinetik bir devinimle kendi kendine çalıyor. Sanatçının, ön izleme günleri sırasında birkaç kez tekrarlanan "Raise the Roof" adlı performansında ise kulaklıklarla müzik dinleyerek dans eden kadınlar yüksek topuklu pabuçlarla ritmik bir müzik yaratıyor. Hale Tenger'in "Deniz Üzerinde Balonlar" videosu, silahlı vurulmak üzere deniz yüzeyine dizilmiş balonların görüntüsünü ters çevirerek bakarak sergiler de var.

Cevdet Ereğ ve "Çın"

Giardini'ye ve şehrin dört bir yanına yayılan 86 ülke pavyonunun hepsi Macel'in sergisi kadar iyimser değil. Bu senenin Altın Aslan Ödülü'nü kazanan Almanya Pavyonu ve Cevdet Ereğ'in "Çın" adlı ses ve mekan yerleştirmesinin yer aldığı Türkiye Pavyonu gibi dünyaya daha politik bir objektiften bakan sergiler de var.

Arsenale'deki Türkiye Pavyonu'nda Cevdet Ereğ, hapishane avlusu/toplama kampı/arena izlenimi veren ahşap bir mekan yaratmış. Tam ortadaki basamaklarla yükseltilmiş sahneye kurulan 35 adet hoparlörden yayılan mırıltı dozundaki sesler kulaklarımıza sanki gizli bir şeyler fısıldıyor. Karşısında tribünler var. Oturup dinliyorsunuz. Mekanın kenarlarındaki rampalarda keskin ışıklar altında dolaşılıyor, basamakları çıkıp bir de yakından dinlemek istiyorsunuz. Ve tepeye çıktığımızda arka tarafı, sanatçının ifadesiyle 'misafir takım tribünü' görüyorsunuz. O taraf karan-

lık, tel örgüyle ayrılmış, kapısına kilit vurulmuş; orası ışsız; oraya gidince izolesiniz. Cevdet Ereğ'in yerleştirmesi, Türkiye Pavyonu'nu literal anlamda Türkiye'ye dönüştürmesiyle çarpıcı.

Bienale paralel gerçekleştirilen sergilerde Türkiye'li iki sanatçının ülkenin durumuna dair işleri yer alıyor. Palazzo Contarini Polignac'ın muhteşem binasında açılan Future Generation Art Prize 2017 sergisinde, Aşlı Çavuşoğlu'nun gazetesi "Future Tense" Türkiye'nin geleceğini falcıların ve münecimlerin öngörüsüyle tahmin etmeye çalışıyor. Ekin Onat ise Michal Cole ile paylaştığı İnsanlık Pavyonu'ndaki "Objection"da yerleştirme ve performansla sistem eleştirisini sürdürüyor.

Ülkelerde Neler Var

Bienalin en çok konuşulan ve büyük ödülü alan pavyonu Almanya. Anne Imhof'un "Faust" adlı eseri beş saatlik bir performans içeriyor. Girişteki kafeslerde havlayan dobermanların yanından geçip içeriye girdiğinizde, cam zeminde görünen alttaki bölmede ve etrafta dolaşanları, duvarlara tırmananları izliyorsunuz. Ödülü veren jüri'nin deyişle "Faust", "Günümüze dair acil sorular gündeme getiriyor."

Amerika Pavyonu'nda Mark Bradford, binanın girişini çöplüğe dönüştürüp kapatmış. İçeriye dar bir kapıdan giriyor ve tavandan sarkan dev kütleli yanından sürünerek geçiyorsunuz. Bölmelere ayrılmış mekanda yarım kalmış inşaat görüntüsü hakim. Gündelik malzemelere sosyal anlamlar yükleyen sanatçı binayı harabeye dönüştürerek

kendi gözünden Amerika'nın durumunu yansıttıyor.

Pavyon binasına müdahale Kanada'da en üst düzeyde. Geoffrey Farmer mekanı yıkılmış, çatının büyük kısmı yok, yere tahtalar saçılmış, arada bir fıskıran kaynaç yaklaşımı sınırlı yapıyor. Fransa Pavyonu'nun içi de tamamen biçim değiştirerek gerçek ve maket müzik aletlerinin yer aldığı müthiş etkileyici bir kayıt stüdyosuna dönüştürülmüş. Bienal süresince 60 müzisyen burada üretim ve işbirliği yapacak.

Avusturya Pavyonu çok eğlenceli. Buraya girip de pasif bir izleyici olmak zor. Pavyonu Brigitte Kowanz ile paylaşan Erwin Wurm'un "Bir Dakikalık Heykelleri"nden biri olmak için çalışmak gerekiyor. Sergiyi gezerken sıradan objelerin üzerine çıkan, içinden kolunu bacağı geçiren, kafasını dayayan izleyici, katılımcıya dönüşüyor. Wurm, Giardini'ye neşe katarken heykeli statik objeden eylem nesnesine dönüştürüyor. Pavyonun önünde duran burun üstü dikilmiş kamyonete çıktığımızda Venedik manzarasını izliyorsunuz.

Gürcistan Pavyonu'nda, Vahjiko Chachkhiani'nin içinde yağmur yağın kulübesi ölümü çağırıyor. Bienal süresince devam edecek olan yağmur, kulübenin içini eşyalarıyla birlikte çürütürken dışı sağlam kalacak.

Romanya Pavyonu'nda, 91 yaşındaki sanatçı Geta Brătescu'nun çok etkileyici yeni ve eski işleri anılara, kadın olmaya odaklı.

Yeni Zelanda Pavyonu'nda Lisa Reihana, panoramik bir videoda Polinezya halklarının Kaptan Cook ile tanışma sürecini anlatıyor. 24 metre uzunlukta 3 metre yükseklikteki ekran büyüleyici. "Pasifik Okyanusunun Vaşileri" adlı 19. yüzyıl Fransız duvar kağıdından yola çıkan sanatçı, günümüz video teknolojisiyle önünden zor ayrıldığımız bir eser yaratmış.

Tunus Pavyonu, kentin üç noktasına yerleştirilen kulübelerde evrensel seyahat belgesi dağıtıyor. Pasaport dağıtılan bir başka sergi NSK. 1992'de Yugoslavya'nın dağılmasından sonra sanat projesi ve siyasi ifade biçimi olarak bir grup sanatçı tarafından kurulan bu ütopyik ülke, bienale paralel etkinlikler kapsamında bu yıl bir sergi düzenliyor. İsteyen herkes pasaport alıyor ama başvuru zahmetli bir sürece dönüştürülerek mültecilerin karşılaştığı zorluklara gönderme yapılıyor. Pavyonun biçimlendirilmesi Türkiye'li sanatçı Ahmet Öğüt tarafından yapılmış.

26 Kasım tarihine kadar izlenebilecek olan bienalde, şehrin her yanına yayılmış paralel etkinliklerde, müzelerde daha görece çok şey var. Damien Hirst'ün Venedik'e 20 yılın ardından kişisel olarak geri dönüş yaptığı epik sergisi "Treasures from the Wreck of the Unbelievable" var mesela. Galleri's dell'Accademia'daki "Philip Guston and The Poets" var.

Ashında herkes kendine özgü bir bienal deneyimi yaşıyor, çok şey görüyor, çok şey kaçırıyor. Tüm sergileri üç günlük ön izleme sırasında görmeye çalışmak, en az "Viva Arte Viva"nın çalışması kadar büyük bir iyimserlik olurdu.

Erwin Wurm, Avustralya Pavyonu